

פרק 2 - מבנה דמוגרפי

מקורות והגדרות

לוח 1: פרסומים סטטיסטיים

המקור לנתונים על ארץ ישראל, תל-אביב ויפו לשנת 1922 ולשנת 1931 הם מפקדים שנערכו ע"י ממשלת המנדט באותן שנים. הנתון על תל-אביב לשנת 1925 הוא ממפקד עירוני והנתון לשנת 1937 הוא אומדן עירוני. יתר הנתונים הם אומדנים של המשרד הסטטיסטי של ממשלת המנדט, למעט הנתונים על יפו בשנת 1937.
הנתונים בלוח הופיעו בפרסומים הבאים:

STATISTICAL ABSTRACT OF PALESTINE, 1937-38, 1944-45.

STATISTICAL HANDBOOK OF JEWISH PALESTINE, 1947. P. 46-47.

פרוייס, וואלטר. "פרקי סטטיסטיקה של תל-אביב". בתוך דרויאנוב, אלטר (עורך). ספר תל-אביב. תרצ"ו, עמ' 344-345.
יודפת, אריה. "פרקים בתולדות יפו וישובה היהודי". בתוך עיריית תל-אביב יפו. ספר השנה 1971, עמ' 113.

לוחות 2 - 19: הלמ"ס

נתוני האוכלוסייה ומשקי בית לשנים 1948, 1961, 1972, 1983 ו-1995 מבוססים על מפקדי אוכלוסין. נתוני האוכלוסייה לשנים שבין מפקד למפקד מבוססים על אומדנים שנתיים לסוף כל שנה הנערכים על ידי הלמ"ס. רמת הדיוק של נתוני אוכלוסייה אלה פחותה מרמת הדיוק של נתוני אוכלוסייה מפקדיים או נתונים על מרכיבי הגידול של האוכלוסייה. על כן יש לנהוג זהירות בשימוש בנתונים אלה.

האוכלוסייה כוללת תושבים קבועים לרבות אלה אשר שהו בחו"ל אך נעדרו לא יותר משנה ברציפות, עולים ועולים בכוח, תושבים ארעיים ותיירים ששהו יותר משנה ברציפות.

גיל - מתייחס לשנים שלמות שמלאו לאדם עד תאריך האומדן.

יבשת מוצא - יבשת המוצא של ילידי חו"ל נקבעת לפי יבשת לידתם ושל ילידי ישראל לפי יבשת לידת האב.

החלוקה של העיר - קיימת חלוקה אחידה של העיר לרבעים, תת רבעים ואזורים סטטיסטיים, המשותפת לעירייה וללשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שעודכנה לקראת מפקד 1995. בחלוקה זו נעשה שימוש גם בלוחות הכוללים נתונים לפי חלוקה גיאוגרפית לשנים מוקדמות יותר.

מטרופולין תל-אביב - אגד ערים תל-אביב מחולק ל-"טבעות" בהתאם למבנה הפנימי שלו, והטבעות מחולקות ל"גזרות". להלן רשימת היישובים העיקריים באגד ערים תל-אביב, לפי החלוקה לטבעות וגזרות שנערכה לקראת מפקד 1983. לקראת מפקד 1995, חלו שינויים בקביעת הגבולות והשם הוסב מ-"אגד ערים תל-אביב" ל-"מטרופולין תל-אביב". להלן ההגדרות:

גלעין, טבעות וגזרות	יישובים באגד ערים תל-אביב, מפקד 1983	יישובים במטרופולין* תל-אביב, מפקד 1995
<u>גלעין</u>	תל-אביב - יפו	תל-אביב - יפו
<u>טבעת פנימית</u> גזרה צפונית	-	גליל ים, הרצליה, כפר שמריהו, רמת השרון.
גזרה מזרחית	בני ברק, גבעתיים, רמת גן.	אור יהודה, בני ברק, גבעתיים, כפר אז"ר, קריית אונו, רמת אפעל, רמת גן, רמת פנקס.
גזרה דרומית	אזור, בת ים, חולון, מקווה ישראל.	אזור, בת-ים, חולון, מקווה ישראל.
<u>טבעת תיכונה</u> גזרה צפונית	גליל ים, הרצליה, כפר שמריהו, רמת השרון, רעננה.	גבעת חן, הוד השרון, כפר מל"ל, כפר סבא, רמות השבים, רעננה.
גזרה מזרחית	אור יהודה, גבעת שמואל, גני יהודה, גני תקווה, כפר אז"ר, נווה אפרים, סביון, פתח תקווה, קרית אונו, רמת אפעל, רמת פנקס.	גבעת שמואל, גני יהודה, גני תקווה, יהוד, מגשימים, מעש, נווה אפרים, סביון, פתח תקווה.
גזרה דרומית	בית דגן, נחלת יהודה, ראשון לציון.	אחיעזר, באר יעקב, בית דגן, גנות, כפר חב"ד, לוד, משמר השבעה, ניר צבי, נס ציונה, קרית עקרון, ראשון לציון, רחובות, רמלה.
<u>טבעת חיצונית</u> גזרה צפונית	הוד השרון, כפר מל"ל, כפר סבא, רמות השבים.	אבן יהודה, געש, טייבה, טירה, כפר ויתקין, כפר יונה, מכמורת, משמר השרון, נתניה.
גזרה מזרחית	לוד, ראש העין, רמלה.	טירת יהודה, כפר סירקין, כפר קאסם, מכבים-רעות, ראש העין, שוהם.
גזרה דרומית	באר יעקב, מזכרת בתיה, נס ציונה, קרית עקרון, רחובות.	אשדוד, גדרה, יבנה, מזכרת בתיה.

* ראה מפה בעמ' 35.

לוח 20: הלמ"ס, ע" המרכז למחקר כלכלי וחברתי

לוחות 21 - 23: הלמ"ס

בעבר האוכלוסייה סווגה על-פי שתי הבחנות מרכזיות: יהודים ולא יהודים. סיווג חדש של האוכלוסייה הופעל ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה החל משנת 2000, כך שהאוכלוסייה ממוינת לשתי קבוצות עיקריות: יהודים ואחרים (יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואלה ללא סיווג (דת) וערבים (ערבים נוצרים, מוסלמים ודרוזים).

נתוני האוכלוסייה ומשקי בית לשנים 1972, 1983 ו-1995 מבוססים על מפקדי אוכלוסין. נתוני האוכלוסייה לשנים שבין מפקד למפקד מבוססים על אומדנים שנתיים לסוף כל שנה הנערכים על ידי הלמ"ס.

לוח 24: הלמ"ס

הנתונים של משקי בית לא כוללים את המתגוררים במוסדות ובמעונות הסטודנטים בעיר. כמו גם, הנתונים של משקי בית אינם כוללים דיירים במוסדות כגון: חניכי פנימיות, חולים בבתי חולים כרוניים, אסירים בבתי סוהר. הנתונים לגבי השנים שהן לא שנות מפקד מתקבלים מסקרי כוח אדם שנערכים ע"י הלמ"ס ומבטאים אומדנים המחושבים על-פי ממוצע שנתי.

משק בית - כל אדם הגר לבדו בדירה או קבוצת אנשים שגרים יחד בדירה באופן קבוע רוב ימות השבוע, ויש להם תקציב הוצאות משותף למזון.

לוח 25: המוסד לביטוח לאומי, מנהל המחקר והתכנון

משפחה חד הורית - משפחה שבה הגידול היומיומי של הילדים בגיל 0-17 נעשה ע"י הורה אחד, שהינו רווקה, גרושה, או אלמן/ה. כאשר ההורה הוא רווקה או גרושה, ייתכן שיש השתתפות בגידול הילד, במידה זו או אחרת, של בן הזוג (אם/אב של הילד), שאינו חי במשק הבית.

לוחות 26 - 33, 49: הלמ"ס

הנתונים על התנועה הטבעית - לידות חי ופטירות, מבוססים על הפרטים המופיעים בטפסי "הודעה על לידת חי", "הודעת פטירה" ו"הודעה על לידת עובר מת" הנמסרים למשרד הפנים ע"י האחראים במוסדות בהם ארעה הלידה או הפטירה, בהתאם לחוק. נתונים על נישואין וגירושין נמסרים ע"י המורשים לעריכת נישואין ועל ידי בתי-הדין הרבניים. הנתונים הם לפי שנת האירוע.

ריבוי טבעי - ההפרש בין מספר לידות חי ומספר פטירות.

פטירות תינוקות - תינוקות שנפטרו לפני מלאת שנה לחייהם.

לוחות 34 - 48, 50 - 56: הלמ"ס

הנתונים על ניידות האוכלוסייה הם אומדנים המבוססים על עיבודים שנעשו מקובץ השינויים כפי שנרשמו בקובץ מרשם התושבים במשרד הפנים, על-פי הודעות של התושבים על שינוי כתובת. הנתונים מתייחסים לשנת הרישום.

ניידות בין ישובים - מתייחסת לניידות בין ת"א-יפו ליישובים אחרים, הכוללת: "משתקעים בת"א-יפו", שבאו מיישובים אחרים בישראל ו"עוזבים את ת"א-יפו", שעברו ליישובים אחרים בישראל.

ניידות בתוך ת"א-יפו - מתייחסת לניידות מאזור סטטיסטי אחד לאזור סטטיסטי אחר. מאזן הניידות הפנימית בכל העיר הינו "0" (אפס).

עולה - אדם הנכנס לישראל לשיבת קבע לפי חוק השבות או לפי חוק הכניסה. הנתונים בלוחות מתייחסים לעולים חדשים שעלו לארץ החל ב-1990.

1. גודל האוכלוסייה

הנתונים על אוכלוסיית העיר אינם כוללים את אוכלוסיית העובדים הזרים המתגוררים בעיר שמספרם נאמד בכמה אלפים.

אוכלוסיית ת"א-יפו מנתה בסוף 2007 390,100 (נתון ארעי) נפש והיא גדלה ב-1.5% (לוח 2.2) בהשוואה לשנת 2006 (כ-384,400). עם סיום שנת 2007 מספר התושבים בעיר עלה לראשונה על מספר התושבים שהיו בשנת 1961, שנה בה נרשם מספר התושבים הרב ביותר עד שנת 2007, כ-386,000 תושבים.

מבחינת השינויים באוכלוסיית העיר לאורך זמן עולה שהחל בשנות ה-70 חלה ירידה באוכלוסיית העיר ובמהלך שנות ה-80, החלה האטה בקצב צמצום האוכלוסייה בעיר; אחוז השינוי השנתי עלה בהדרגה מ-1.6% בשנת 1981 ל-0.5% ב-1988. בשנת 1989 חל מפנה משמעותי והאוכלוסייה בעיר החלה לגדול: אחוז השינוי השנתי הפך משלילי (-0.5% ב-1988) לחיובי (+1.2% ב-1989). עם זאת, בסך הכל במהלך שנות ה-80 הגידול היה שלילי (-4%).

במהלך שנות ה-90, בארבע השנים הראשונות, נרשמה עלייה באוכלוסיית העיר: ב-1990 היו בעיר כ-339,000 תושבים ואילו ב-1993 היו בעיר כ-357,000 תושבים, כלומר אחוז הגידול של האוכלוסייה היה כ-5%. החל בשנת 1993 הסתמנה האטה בקצב גידול האוכלוסייה, אחוז הגידול השנתי עמד ב-1993 על 0.1% בלבד. בשנים 1994-1995 אחוז הגידול השנתי הפך לשלילי, כך שאוכלוסיית העיר קטנה ב-1995 בכ-9,100 תושבים בהשוואה ל-1993 (-2.6%). (יש לציין כי ההבדל בין נתוני 1995 והשנים הקודמות נובע כנראה מהפער שנוצר בין אומדנים ערב המפקד ובין הנתונים שנתקבלו בפועל במפקד, כך שהצמצום שנרשם הוא כתוצאה מ"תיקון" סטטיסטי ולא כתוצאה ממגמות דמוגרפיות אמיתיות.) במחצית השנייה של שנות ה-90, משנת 1996 ועד שנת 1999, גודלה של אוכלוסיית העיר היה יציב (אחוז השינוי השנתי נע בין 0.3% ב-1996 לבין -0.1% ב-1998). בסך הכל במהלך שנות ה-90 אוכלוסיית העיר גדלה בכ-3.4% כאשר המקור העיקרי לתוספת האוכלוסייה בשנים 1989 - 1993 הוא העלייה מבריה"מ לשעבר. מספר העולים החדשים המתגוררים בת"א-יפו בסוף 2006 (לוח 2.52), ואשר עלו לישראל בגל העלייה האחרון החל בשנת 1990, הוא 48,363 (12.6% מכלל תושבי העיר).

מתחילת שנות ה-2000 מסתמנת עלייה מתונה באוכלוסיית העיר, דבר המתבטא באחוז השינוי השנתי שנשמר חיובי לאורך השנים: בשנת 2000 אחוז השינוי עמד על +1.0% ובסוף 2001 הוא עלה ל-1.2%. בשנת 2002 אחוז השינוי ירד במעט ל-0.4% ועלה שוב ב-2003 ל-0.8%. בשנים 2004 ו-2005, אחוז השינוי השנתי שוב עלה ועמד על +2% ויותר, ובשנת 2006 שוב חלה ירידה מסוימת באחוז השינוי שעמד על +1.5% וכך גם בשנת 2007, בה עמד אחוז השינוי על +1.5%.

חלקה של האוכלוסייה בת"א-יפו מכלל האוכלוסייה בישראל הלך והצטמצם עם השנים. מהתבוננות בנתוני שנות המפקד השונות ניתן לראות שבשנת 1961 אוכלוסיית העיר היוותה 17.7% מאוכלוסיית ישראל, בשנת 1972 אוכלוסיית העיר היוותה כ-11.6% מכלל האוכלוסייה בישראל, ב-1983 היא היוותה כ-8.1%, בשנת 1995 ירד השיעור ל-6.2% וב-2007 שיעורה הצטמצם לחצי בהשוואה ל-1972 ועמד על כ-5.4% (לוח 2.2). עם זאת, החל בשנות ה-2000 ניתן להבחין בעצירת מגמת הירידה והתייצבותה על שיעור קבוע של 5.4%.

תל-אביב-יפו היא העיר השנייה בגודלה בישראל, אחרי ירושלים שמנתה בסוף 2007 כ-746,300 תושבים ולפני חיפה שמנתה באותה השנה כ-265,900 תושבים (לוח 2.6). עד תחילת שנות ה-70 של המאה שעברה תל-אביב-יפו מנתה יותר תושבים מירושלים - בשנת המפקד 1972 תל-אביב-יפו מנתה כ-363,750 תושבים לעומת ירושלים שמנתה רק כ-313,900 תושבים. בחלוף כ-30 שנה אוכלוסיית תל-אביב-יפו גדלה ב-7.2% בעוד שאוכלוסיית ירושלים גדלה ב-137.8% (יש כמובן לקחת בחשבון שלאורך השנים גבולות העיר תל-אביב-יפו לא השתנו בעוד שגבולות ירושלים התרחבו ולשטח המוניציפאלי של ירושלים נוספו יישובים ושטחים חדשים).

החל במפקד 1995, האוכלוסייה באגד ערים תל-אביב, כונתה 'מטרופולין תל-אביב' (לוחות 2.3 ו-2.4) והיא מנתה בסוף 2007 3,154,100 נפש בהשוואה ל-3,098,400 בשנת 2006, כלומר האוכלוסייה במטרופולין תל-אביב גדלה ב-1.8%.

ב-2007 מספר התושבים היהודים ואחרים (נוצרים שאינם ערבים, וללא סיווג דת) בת"א-יפו עמד על כ-373,300 (95.7% מכלל אוכלוסיית העיר) ומספר התושבים הערבים עמד על כ-16,800 (4.3% מכלל אוכלוסיית העיר) (לוח 2.2).

- בחינה נפרדת של גודל האוכלוסייה לפי דת (לוח 2.2), מצביעה על שתי מגמות שונות באופיין:
1. האוכלוסייה היהודית הלכה והצטמצמה בצורה הדרגתית החל בשנות ה-70 וה-80. בשנת 1989 חל שינוי במגמה והאוכלוסייה היהודית החלה לגדול. בשנים 1990-1991 נרשמה תוספת ניכרת של 5.4% ושל 3.9%, בהתאמה ובמהלך 1992-1994 גודלה של האוכלוסייה היהודית התייצב. בשנת 1995 נרשמה ירידה משמעותית בגודלה של האוכלוסייה היהודית - אחוז גידול שנתי היה של כ-3% (ההבדל בין נתוני 1995 והשנים הקודמות נובע כנראה מהפער שנוצר בין אומדנים ערב המפקד ובין הנתונים שנתקבלו בפועל במפקד). במחצית השנייה של שנות ה-90 גודלה של האוכלוסייה היהודית בעיר שמר על יציבות מסוימת עם נטייה קלה לצמצום. החל בסוף שנות ה-90 ועד 2004 שוב השתנתה המגמה ואנו עדים לגידול מסוים באוכלוסייה היהודית, אם כי קצב הגידול השנתי הוא איטי יחסית והוא נע בין 0.1% לבין 0.7%. בשנים 2004 ו-2005 אחוז השינוי היה גבוה יותר ועמד על 2% ויותר. ב-2007 אחוז השינוי היה דומה לזה של 2006 (+1.2%) והוא עמד על 1.4%, כך שהאוכלוסייה היהודית בעיר מנתה 356,700 נפש.
  2. האוכלוסייה שאינה יהודית גדלה בהתמדה ועד סוף שנות ה-80 אחוז הגידול נע בין 2.0% ל-3.5%, בשנה. בשנת 1990 חלה עלייה בקצב גידול האוכלוסייה, כך שבשנת 2003 האוכלוסייה הלא יהודית הכפילה את עצמה, בהשוואה לגודלה בשנת 1991, והיא עמדה על כ-28,200 נפש. מגמת העלייה נמשכה ואף התגברה בשנת 2004 - כ-30,000 תושבים, גידול של 5.5% בהשוואה ל-2003; ב-2005 היא הגיעה למעלה מ-31,000 תושבים, גידול של כ-4.2%; ב-2006 האוכלוסייה הלא יהודית מנתה כ-32,600 נפש, גידול של כ-4.9% בהשוואה לשנת 2005; ובשנת 2007 עלה מספר הלא יהודים לכ-33,400 תושבים, המהווים עלייה של כ-2.5% בהשוואה ל-2006.

סיכום המגמות מלמד שהאוכלוסייה הלא יהודית בעיר במגמה של גידול מתמיד ומואץ בהשוואה לאוכלוסייה היהודית המתאפיינת בשנים האחרונות במגמת גידול איטית יותר. גם ב-2007, אחוז הגידול של האוכלוסייה הלא יהודית ממשיך להיות גדול יותר מאחוז השינוי של האוכלוסייה היהודית (2.5% לעומת 1.5%, בהתאמה).

2. התפלגות לפי גיל ומין

מכלל האוכלוסייה בת"א-יפו בסוף 2006, 17.4% בגיל 0-14, 11.2% בגיל 15-24, 37.1% בגיל 25-44, 19.7% בגיל 45-64, ואילו קשישים בגיל 65 ומעלה מגיעים לכדי 14.6% (לוח 2.7 ו-2.8). הגיל החציוני בת"א-יפו עומד על 34.1 בהשוואה ל-28.6 בישראל.

משנת המפקד של 1972 ועד סוף שנת 2006 השינויים במספר התושבים לא היו מאד גדולים (האוכלוסייה בת"א-יפו עלתה בסך הכל בכ-6%), אך השינויים במבנה הגילים היו גדולים (לוח 2.7). מחד גיסא, חל צמצום בקבוצות הגיל של ילדים וצעירים עד גיל 24 (מ-40.1% ל-28.6%) ובגילאי הביניים 45-64 (מ-26.2% ל-19.7%). מאידך גיסא, חל גידול ניכר בקבוצות גילאי 25-44 (מ-21.1% ל-37.1%), כמו כן גדל מאד שיעורם של הקשישים בגיל 75 ומעלה (מ-3.3% ל-7.7%).

אוכלוסיית היהודים ואחרים בת"א-יפו (לוח 2.22) מבוגרת במידה ניכרת בהשוואה לאוכלוסיית יהודים ואחרים בישראל: אחוז הילדים בגיל 0-14 בישראל - 16.7% בת"א-יפו, בעוד שאחוז הקשישים בת"א-יפו גדול יותר בהשוואה לאחוז הקשישים בישראל (בגיל 65+): בישראל 11.5% ובת"א-יפו 15.0%. עם זאת, ניתן לראות כי קיימת מגמת צמצום בשיעור הקשישים בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים: בשנת 2002 שיעור הקשישים עמד על 17.0%, בשנת 2004 ירד השיעור לכדי 16.1% ובשנת 2006 ירד שיעורם לכדי 15.0%. ביטוי נוסף לכך שאוכלוסיית העיר הינה מבוגרת, בהשוואה לאוכלוסיית ישראל (בקרב היהודים והאחרים), הוא הגיל החציוני של האוכלוסייה הני"ל: 34.4 בת"א-יפו לעומת 30.8 בישראל.

מבחינת כלל האוכלוסייה (יהודים ואחרים וערבים, לוח 2.8), עולה כי חל צמצום בשיעור הקשישים בעיר - אחוז הקשישים בכל העיר בגיל 65 ומעלה ירד לאורך כל השנים ב-1995 עמד על 18.3% בעוד שב-2006 הוא עמד על 14.6%. גם הגיל החציוני ירד לאורך השנים (הירידה הזו בולטת במיוחד

כאשר בוחנים תקופת זמן ארוכה יותר) - הגיל החציוני ירד מ-35.8 ב-1983 ל-34.9 ב-1995 ול-34.1 ב-2006. בשנים האחרונות התייצב הגיל החציוני על כ-34.0, כאשר הירידה בגיל החציוני היא בעיקר בצפון ובמרכז העיר.

בהתייחס למין, נמצא כי בדרך כלל נולדים יותר זכרים (51.0%), אך שיעורי התמותה של הזכרים גבוהים יותר משל הנקבות, בייחוד בגילים המבוגרים. על כן, בגילים הצעירים יש יותר בנים מאשר בנות, ובגילים המבוגרים היחס מתהפך ויש יותר נשים מאשר גברים. מכאן שאחוז הגברים קטן עם העלייה בגיל. לאור זאת, הרי שמבנה הגילים המבוגר יחסית של אוכלוסיית ת"א-יפו בהשוואה לזה של ישראל, גורם לכך שבסך הכל אחוז הגברים נמוך יותר בת"א-יפו - 48.2% לעומת 49.4% בישראל ב-2006 (נתוני ישראל מתוך שנתון סטטיסטי למ"ס מס' 58). מהתרשים המבטא את התפלגות האוכלוסייה לפי מין וגיל (אחרי לוח 2.12) ניתן ללמוד יותר על יחס המינים באוכלוסייה. עד גיל 44 לכל 100 גברים יש בממוצע 97 נשים. היחס הזה מתהפך החל בקבוצת הגיל 45-49 והוא גדל באופן משמעותי בגיל המבוגר (60-69) ומבוגר מאד (+70): בגילאי 45-49 יש 106 נשים לכל 100 גברים, בגילאי 60-69 המספר העולה ל-129 נשים בממוצע לכל 100 גברים, ובגיל +70 עולה היחס ל-160 נשים בממוצע לכל 100 גברים.

3. התפרסות האוכלוסייה

בתקופה שבין 1983 (שנת מפקד) ו-2006 חלו שינויים בהתפרסות האוכלוסייה באזורי העיר השונים: חלקה של האוכלוסייה בעבר הירקון גדל: ברובע 1 מ-10.3% ל-12.8% וברובע 2 מ-10.3% ל-12.6% (לוח 2.10). גידול קל נרשם גם בחלקה של האוכלוסייה במרכז העיר ברובע 5 מ-7.2% ל-8.4%. ברובע 6 במרכז, שיעור התושבים יציב לאורך השנים: 1.2% ב-1983, 1.1% ב-1995 ו-1.2% ב-2006. בשאר אזורי העיר חל צמצום באחוז האוכלוסייה: בצפון (הצפון הישן והחדש) חלה ירידה מסויימת באחוז התושבים מכלל תושבי העיר בעיקר ברובע 4 מ-12.6% ל-11.1%. ברובע 3 ירידה קטנה: מ-15.5% ל-14.6%. גם ביפו (רובע 7) חל צמצום - מ-14.1% ל-12.2%. ברובע 8 בדרום העיר חל צמצום מ-7.6% ל-6.7% ובדרום מזרח העיר ברובע 9 חלו שינויים קטנים בלבד, כך שב-2006 שיעור התושבים נמוך במעט מזה שהיה ב-1983 (20.1% לעומת 21.2%, בהתאמה).

באופן כללי, האוכלוסייה בעבר הירקון ברובע 1 "זקנה" יחסית. גם בצפון העיר ברובע 4 ובדרום העיר ברבעים 8 ו-9 ניתן לראות שהאוכלוסייה מבוגרת יותר. הגיל החציוני ב-2006 עמד על 36.6 שנים ברובע 1 בעבר הירקון ועל 35.7 שנים ברובע 4 בצפון העיר; ברובע 8, בדרום העיר, הגיל החציוני היה כמו הגיל החציוני העירוני - 34.1. ברובע 9 בדרום העיר מזרחית לנתיבי האיילון, עמד הגיל החציוני על 34.7 (לוח 2.12).

בשני העשורים האחרונים חלה הצערה משמעותית בגיל האוכלוסייה במרכז העיר, במיוחד ברובע 5: הגיל החציוני ירד מ-53.4 שנים ב-1983 ל-32.7 ב-2006. תהליך דומה התרחש בצפון העיר (הצפון הישן והחדש), במיוחד ברובע 3, בו ירד הגיל החציוני מ-56.4 שנים ב-1983 ל-33.4 ב-2006.

4. אוכלוסייה לפי מוצא ומצב משפחתי

חלקם של יוצאי אסיה-אפריקה (ילידי חו"ל וכאלה שאביהם יליד חו"ל) בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר ב-2006 עמד על 24.6% ושל יוצאי אירופה-אמריקה (ילידי חו"ל וכאלה שאביהם יליד חו"ל) על 40.8%, שאר התושבים - 34.7%, הם ילידי ישראל (שאביהם אף הוא נולד בישראל). מקרב כלל האוכלוסייה היהודית בעיר, כ-71% הם ילידי ישראל ומתוכם כמחצית הם דור שני בישראל, קרי אביהם יליד ישראל (שנתון סטטיסטי למ"ס, מס' 58, לוח 2.23). בקרב כלל תושבי העיר שנולדו בעיר, חלקם של התושבים שאביהם נולד בישראל גדל בתקופה שבין מפקד 1983 ל-2007 מ-15.4% ל-32.0%.

במהלך השנים, מאז מפקד 1995, אחוז הרווקים והרווקות בעיר גדל, במיוחד בולט הדבר בקרב קבוצות הגיל הצעירות בגילאי 25-35. בשנת 2006 ניתן לראות (לוחות 2.18 ו-2.19) כי בקרב

אוכלוסיית הגברים בגיל 25-34 כ-63.1% הם רווקים (לעומת 53.7% ב-1995), ובאותה קבוצת גיל בקרב הנשים כ-53.3% מהן רווקות (לעומת 41.9% ב-1995), כלומר מאז 1995 אחוז הרווקים בקבוצת גיל זו גדל בכ-9% ואחוז הרווקות בכ-11%.
בסה"כ, אחוז הרווקים מקרב הגברים בגיל 15 ומעלה בעיר עמד ב-2006 על כ-41%, ובקרב הנשים בגיל 15 ומעלה, אחוז הרווקות נמוך יותר והוא עמד ב-2006 על כ-35%.

5. אוכלוסייה ערבית

האוכלוסייה הערבית (מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים) בעיר מנתה ב-2007 כ-16,800 נפש בהשוואה ל-16,300 ב-2006. כלומר, הגידול השנתי של האוכלוסייה הערבית בעיר היה כ-3.1%. הגידול השנתי ב-2007 גדול מהגידול השנתי שנרשם ב-2006 (2.5%) ודומה יותר לגידול שנרשם בשנים קודמות (ב-2004 - 3.4% וב-2005 - 3.2%). האוכלוסייה הערבית בעיר מהווה, בדומה ל-2006, כ-4% מכלל אוכלוסיית ת"א-יפו (לוחות 2.2 ו-2.21).
התפלגות האוכלוסייה הערבית לשנת 2007 לפי דת מראה כי רוב רובה של האוכלוסייה הערבית מורכבת ממוסלמים - כ-77%. כ-21% מהאוכלוסייה הערבית בעיר הם נוצרים וכ-0.6% מהאוכלוסייה הזו מהווים הדרוזים. החלק הארי של האוכלוסייה הערבית, כ-15,200 (91%), מתגוררים ברובע 7 ביפו.

6. משקי בית

בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר, עמד מספר משקי הבית בשנת 2007 על כ-161,500 עם 2.3 נפשות בממוצע למשק בית; בשנת 2007 גדל מספר משקי הבית בהשוואה לשנת 2006 ב-1.6%. מספר משקי הבית בעיר נמצאת במגמת עלייה: ב-1972 היו בתל-אביב-יפו כ-120,100 משקי בית, ב-1983 היו 126,000 משקי בית וב-1995 היו כ-142,800 משקי בית. למרות שמספר משקי הבית בת"א-יפו עלה לאורך השנים, ממוצע הנפשות למשק הבית נשאר 2.2-2.3 נפשות בממוצע למשק בית. כלומר, מאז 1995, לא חלו תמורות משמעותיות בגודל משק הבית בעיר, כך שנתון זה זהה לנתון שנמצא במפקד האחרון משנת 1995 (לוח 2.24).

לפי נתוני המפקד משנת 1995, גודל משקי הבית אצל יהודים קטן מאשר אצל הלא יהודים: 2.3 לעומת 3.1, בממוצע. בקרב עולים חדשים, שעלו לישראל החל משנת 1990, משקי הבית גדולים יחסית: 2.6 נפשות למשק בית בממוצע.

מנתוני מפקד 1995 עולה כי משקי בית ביפו (רובע 7) ובדרום מזרח (רובע 9) גדולים יחסית 3.1 ו-2.9, בהתאמה. כך גם ברובע 2 בעבר הירקון - 2.9. בצפון העיר (רבעים 3, 4) ובמרכז (רבעים 5, 6) - משקי הבית קטנים יחסית, ומספר נפשות למשק בית נע בין 1.7-1.9.

7. משפחות חד הוריות

בת"א-יפו נמנו בסוף 2007 9,435 משפחות חד-הוריות שהן מהוות 21.4% מסה"כ המשפחות עם ילדים בעיר (לוח 2.25). מספר המשפחות החד-הוריות בעיר גדל לאורך השנים. ב-2000 מספר המשפחות החד-הוריות בעיר עמד על 8,341, ב-2004 מספרן הגיע ל-9,050 וכאמור, ב-2007 מספרן עמד על 9,435. לפי הנתונים המקבילים לסוף 1992 (השנה הראשונה לגביה קיים מידע לגבי משפחות חד-הוריות בת"א-יפו) היו בשנה זו כ-4,600 משפחות חד-הוריות שהיוו כ-10.1% מסה"כ המשפחות עם ילדים בעיר. מכאן, שמספר המשפחות החד-הוריות יותר משהכפיל את עצמו בהשוואה לתחילת שנות ה-90.

בישראל היו בדצמבר 2007, 123,205 משפחות חד-הוריות (בהשוואה ל-121,600 משפחות בסוף 2006), המהוות 12.5% מכלל המשפחות עם ילדים בארץ. מכאן, שהשכיחות היחסית של משפחות חד-הוריות בת"א-יפו גדולה בכ-71% מזו שבישראל.

בקרב המשפחות עם 1-2 ילדים בעיר, אחוז המשפחות החד-הוריות מגיע ל-24.1% ואילו בקרב משפחות עם 3 ילדים או עם 4 ילדים ויותר אחוז המשפחות החד-הוריות הוא 10.9% ו-9.9%, בהתאמה. ממוצע הילדים במשפחות חד-הוריות בעיר הוא 1.52 (בישראל בשנת 2007 - 1.66) ומספר זה קטן יותר מאשר מספר הילדים הממוצע בקרב כלל המשפחות עם ילדים בעיר העומד על 1.84 (נתונים נוספים ראה/י בפרק 12, לוח 12.4). למרבית המשפחות החד-הוריות (61.0%) יש ילד אחד בלבד.

התפלגות המצב המשפחתי של ההורה במשפחות חד-הוריות בעיר היא כדלהלן: 34.7% רווק/ה, 58.5% - גרושה ו-6.8% - אלמן/ה. יש לציין כי בשנת 1992 אחוז המשפחות החד-הוריות שבראשן עמד רווק/ה היה נמוך בצורה ניכרת ועמד על 24.2%. רובן המכריע של המשפחות החד-הוריות בעיר הן בראשות נשים (96.5% בדומה לישראל, 96.7%).

8. תנועה טבעית

ב-6 השנים האחרונות נרשמה מגמת עלייה במספר הלידות בעיר (לוח 2.26). בשנת 2006 מספר לידות החי הגיע ל-7,088 (מתוכן כ-6,693 בקרב היהודים והאחרים) ובשנת 2007 מספר לידות החי גדל לכדי כ-7,549 לידות (מתוכן 7,134 בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים). בקרב האוכלוסייה הערבית ניתן לומר שמאז תחילת שנות ה-2000, ישנה יציבות במספר לידות החי עם נטייה קלה לירידה בשנים מסוימות (420 לידות חי ב-2000, ו-415 לידות חי ב-2007). (יש לשים לב ששנת 2003 הייתה שנה חריגה מבחינת המגמה שתוארה לעיל - בשנה זו נרשמו מספר גדול במיוחד של לידות חי בקרב האוכלוסייה הערבית בעיר.)

מאז 1999, ניתן לראות שבסך הכל קיימת מגמת ירידה במספר הפטירות. אם ב-1999 נרשמו כ-3,900 פטירות, אזי ב-2007 מספר הפטירות עמד על כ-3,476 נפטרים. בהתייחס להרכב הגילי של הנפטרים, מתוך סה"כ הנפטרים ב-2007, למעלה ממחצית (כ-60%) היו בגיל 80 ומעלה, כאשר 23% מכלל הפטירות היו בקבוצת הגיל 90 ומעלה (לוח 2.31).

באופן כללי, לאורך השנים הריבוי הטבעי גדל (מספר לידות חי פחות מספר פטירות) בכלל אוכלוסיית העיר, דבר הבולט במיוחד בקרב קבוצת היהודים והאחרים. בשנת 2007 הנתונים של כלל האוכלוסייה מראים כי הריבוי הטבעי עמד על 4,073 נפשות (לוח 2.26). נתון זה מצביע על עלייה משמעותית בריבוי הטבעי בהשוואה לשנים האחרונות - עלייה של כ-15% בהשוואה ל-2006 (3,527 נפשות). בהתייחס לריבוי הטבעי בקרב קבוצת היהודים והאחרים, מדובר בעלייה גדולה יותר של כ-16% בהשוואה ל-2006. ב-2007 נרשמה עלייה בריבוי הטבעי גם בקרב התושבים הערבים, עלייה של כ-6% בהשוואה לשנת 2006, כך שהריבוי הטבעי עמד על 350 נפש (לעומת 331 נפש ב-2006).

שיעור הלידות ל-1,000 תושבים בקרב היהודים והאחרים עמד ב-2007 על 19.2 בהשוואה ל-25.1 בקרב הערבים (לוח 2.26). ההבדל נובע הן ממבנה הגילים הצעיר יותר, והן מרמת הפריור הגבוהה יותר של האוכלוסייה הערבית בעיר. עם זאת, מסתמנת מגמה של צמצום הדרגתי בשנים האחרונות בפער שבין שתי האוכלוסיות, כך שהשיעורים בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים עולים (מ-15.4 בשנת 2001 ל-19.2 בשנת 2007) בעוד שהשיעורים בקרב האוכלוסייה הערבית יורדים (מ-30.2 בשנת 2001 ל-25.1 בשנת 2007).

בפטירות התמונה הפוכה: שיעור הפטירות ל-1,000 תושבים באוכלוסיית היהודים והאחרים גבוה מאשר באוכלוסייה הערבית - בעיקר בגלל מבנה הגילים המבוגר יותר באוכלוסיית היהודים והאחרים; הנתונים לשנת 2007 מראים כי שיעור הפטירות ל-1,000 איש באוכלוסייה הממוצעת הרלוונטית הוא 9.2 ו-3.9, בהתאמה.

באשר ללידות חי לפי גיל היולדת, כ-7% מהלידות בקרב נשים יהודיות ב-2007 היו אצל נשים עד גיל 24, 23% - בגיל 25-29, 43% - בגיל 30-34 וכ-27% בגיל 35 ומעלה (לוח 2.29). אנו עדים למגמה

מתמשכת של צמצום בחלקן היחסי של הלידות אצל נשים צעירות, ועלייה - אצל נשים מבוגרות יותר, בעיקר בטווח גילאי 30+: בתקופה 1980-2007 ירד חלקן של הלידות אצל נשים יהודיות עד גיל 24 מכ-34% לכ-7%, ואילו חלקן של הלידות אצל נשים בגיל 30 ומעלה עלה מכ-30% לכ-69%. תהליך דומה, דהיינו, עלייה הדרגתית בגיל היולדות עם השנים, קיים גם בקרב נשים לא יהודיות, אף-על-פי שהן יולדות בגיל צעיר יותר בהשוואה לנשים יהודיות.

באוכלוסייה היהודית, קיימים הבדלים ניכרים בגיל היולדת בין קבוצות המוצא השונות (לוח 2.30). עם זאת, הבדלים אלה נוטים להצטמצם במשך השנים. לשם השוואה, לפני כשני עשורים, אחוז הלידות לנשים ילידות ישראל עד גיל 25 היה בשנת 1984: 58.2% אצל יולדות שאביהם יליד אפריקה, 43.6% אצל יולדות שאביהם יליד אסיה ו-20.8% אצל יולדות שאביהם יליד אירופה-אמריקה. ב-2007, אחוז הלידות אצל נשים ילידות ישראל עד גיל 25 היה: 4.3% אצל יולדות שאביהם יליד אפריקה, 4.2% אצל יולדות שאביהם יליד אסיה ו-4.3% אצל יולדות שאביהם יליד אירופה-אמריקה, כלומר אין הבדלים בין קבוצות המוצא השונות, ובכל הקבוצות חלה ירידה דרמטית בילודה בקרב קבוצות הגיל הצעיר שעד 25 שנה.

חישוב האחוז של הלידות בכל רובע מסך כל הלידות בעשור האחרון (מאז 1996), מצביעה על גידול באחוז הלידות בצפון העיר ובמיוחד ברובע 2 - בעבר הירקון וברובע 4 - בצפון החדש. ברבעים 6-9 חל צמצום באחוז לידות החי, במיוחד ברובע 9 - מזרחית לאיילון וברובע 7 - יפו (חישובים שנעשו על בסיס לוח 2.27).

באופן כללי ניתן להצביע על עלייה בריבוי הטבעי לאורך השנים במרבית רובעי העיר, במיוחד ברבעים 1-5. העלייה המשמעותית ביותר חלה ברובע 3: בתחילת שנות ה-90 הריבוי הטבעי היה שלילי ונמוך במיוחד בהשוואה לשאר הרבעים. עם השנים מגמה זו הפכה לחיובית כך שברובע זה נרשם ריבוי טבעי מן הגבוהים בהשוואה לשאר הרבעים (לוח 2.27).

9. נישואין וגירושין

באופן כללי, בחינת הנתונים לאורך שנים, שעורי הנישואים, גברים ונשים כאחד, יציבים בסך הכל עם נטייה קלה לעלייה. בשנת 2006 נרשמה עלייה במספר החתנים והכלות, כך שהיו 3,482 חתנים ו-3,280 כלות, בהשוואה לשנת 2005 בה היו 3,119 חתנים ו-2,927 כלות. בשנת 2006 שיעורי הנישואים בת"א-יפו (ל-1,000 נפש באוכלוסייה ממוצעת של גברים ונשים בגיל 15 ומעלה), עמדו על 23.2 בקרב הגברים ו-19.8 בקרב הנשים (לוח 2.32). מגמה שמאפיינת את אוכלוסיית הנישואים והנישאות היא שלאורך כל השנים נמצא שיעורי הנישאות קטן משיעור הנישואים.

תמונה דומה עולה גם מבחינת מספר המתגרשים בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר (לוח 2.33). גם בקרב המתגרשים והמתגרשות נרשמה מגמה יציבה בשיעורם עם נטייה קלה לעלייה במספר המתגרשים, גברים ונשים כאחד. ב-2006 היו 957 גברים שהתגרשו ו-790 נשים שהתגרשו (בשנת 2005 היו 839 גברים שהתגרשו ו-719 נשים שהתגרשו). ב-2006 עמד שיעור הגירושין (ל-1,000 נפש באוכלוסייה ממוצעת של גברים ונשים בגיל 15 ומעלה) על 6.4 בקרב הגברים ועל 4.8 בקרב הנשים. בהמשך למגמת הנישואים ונישאות, הרי שלאורך השנים ניתן לראות שגם שיעורי המתגרשות נמוכים בהשוואה לשיעורי המתגרשים.

10. נידודת האוכלוסייה

בשנת 2003, לראשונה מזה 40 שנה, נרשם מספר רב יותר של משתקעים בעיר בהשוואה למספר העוזבים אותה, כך שמאזן הניידות שנרשם היה חיובי ועמד על 232. בשנת 2004 מאזן הניידות המשיך להיות חיובי ואף גדל בצורה משמעותית ועמד על 4,375. בשנת 2005 מאזן הניידות הצטמצם במעט בהשוואה לשנת 2004, אך המשיך להיות חיובי ועמד על 3,710 תושבים וכך גם בשנה שלאחר מכן, שנת 2006, בה מאזן הניידות המשיך להיות חיובי, אם כי הצטמצם באופן ניכר ל-819 תושבים (לוח 2.34). מצב זה משקף את המגמה שהחלה כבר באמצע שנות ה-90 שמצביעה על צמצום הדרגתי

במאזן הניידות השלילי בעיר והפיכתו לחיובי, כלומר המאזן הפך לגורם משמעותי בגידול אוכלוסיית העיר - מספר תושבי העיר גדל לא רק כתוצאה מהריבוי הטבעי, אלא גם כתוצאה מכניסתם של תושבים חדשים הבאים מיישובים אחרים. עם זאת, יש לציין כי מאזן הניידות נמצא במגמת צמצום בשנתיים האחרונות, כך שהיכולת שלו להוות מקור משמעותי לגידול אוכלוסיית העיר מצטמצמת אף היא.

בנוסף לתנועת התושבים בתוך הארץ, קיימת תנועת תושבים בין-לאומית ובה משתתפות שלוש קבוצות עיקריות: עולים חדשים - מהגרים חדשים הנכנסים לעיר בשנה נתונה, יורדים לחו"ל - תושבי העיר שעוזבים את העיר ליותר משנה ברציפות וחוזרים מחו"ל - תושבי העיר שחוזרים העירה לאחר שהות בחו"ל שנמשכה יותר משנה אחת ברציפות. מסך כל הכניסות והיציאות של הקבוצות הללו בשנה נתונה מתקבל מאזן ההגירה בעיר. בתל-אביב-יפו בשנת 2006, גם מרכיב מאזן ההגירה היה חיובי ועמד על כ-540 תושבים. החל בשנת 2003, מאזן ההגירה במגמת עלייה מתמדת (בשנת 2003 היה שלילי ועמד על כ-200 תושבים, ובשנים 2004-2005 עמד על כ-340 תושבים), אם כי מרכיב זה בעל כוח שינוי קטן באופן יחסי, היות שהוא מוסיף בכל שנה מאות בודדות של תושבים למניין הכולל של אוכלוסיית העיר (לוח 2.51).

מאזן הניידות הכולל מורכב מסך המשתקעים בעיר, ובכלל זה עולים חדשים, פחות סך העוזבים, בהם נכללים גם היורדים לחו"ל (לוח 2.50). מאזן הניידות הכולל מבטא את ההשפעה המשולבת של כל תנועות התושבים מתוך העיר ואל תוך העיר ומציין בסופו של דבר את המידה בה העיר משכה אליה תושבים חדשים בשנה נתונה. מאזן הניידות הכולל ב-2006 היה חיובי ועמד על 1,358 תושבים. גם בשנים 2004 ו-2005 הוא היה חיובי ועמד על 4,716 ו-4,052 תושבים, בהתאמה. באופן כללי, בשנים האחרונות, החל בשנת 2000, ניתן לראות מגמה בה מאזן הניידות הכולל נשמר חיובי (פרט לשנת 2002 בה המאזן היה שלילי - 967 תושבים), עם נטייה לצמצום מאז שנת 2004, כתוצאה מצמצום במאזן הניידות.

שיעור (ל-1,000 נפש באוכלוסייה ממוצעת) המשתקעים בת"א-יפו מיישובים אחרים ב-2006, עמד על 57.0, שיעור העוזבים ליישובים אחרים - 54.9 ושיעור המאזן עמד על 2.1 (לוח 2.48). כלומר, מספר המשתקעים גדול ממספר העוזבים את העיר, אך רק במעט.

מספר הניידים בתוך ת"א-יפו עמד על 24,653 ב-2006 (לוח 2.42), מספר גבוה יחסית של תושבים המעתיקים את מגוריהם ממקום אחד למשנהו בעיר. היקף הניידות בקרב האוכלוסייה היהודית בתקופה 1984-1989 היה נמוך יחסית (13,600-15,400), בהשוואה לשנים שלאחר 1990 (בין 18,100-21,000). הגידול בניידות בתוך העיר שהחל ב-1990, מוסבר בעיקר ע"י הניידות הרבה המאפיינת את העולים החדשים (עולי בריה"מ לשעבר שהחלו להגיע בתחילת שנות ה-90) שנוטים לשנות את מעונם לעיתים תכופות בשל תהליך ההסתגלות והקליטה בעיר. לאחר שנות ה-90, מגמת הניידות בתוך העיר גדלה עוד יותר וייתכן שהסיבה למגמה זו היא תוצאה של סיום בנייתן של יחידות דיור חדשות שנבנו במרבית רובעי העיר, ובמיוחד בעבר הירקון.

אחוז הניידים בתוך ת"א-יפו מקרב כלל אוכלוסיית העיר עמד בשנת 2006 על כ-6.4%. מהנתונים עולה שמכלל האוכלוסייה הניידת בתוך ת"א-יפו (24,653) רק 2.8% עברו מהדרום (רבעים 7-9) לצפון (רבעים 1-4) ו-4.6% מהצפון לדרום. באופן כללי הנטייה של תושבי הצפון והדרום שמעתיקים את מעונם בעיר היא להישאר בתוך אזור מגוריהם, דבר זה בולט במיוחד ברובע 7 וברובע 9 בהם אחוז ההשארות ברובע הוא למעלה מ-70%.

בדיקת דפוס הניידות בין יישובים, לפי מחוז המוצא של המשתקעים ולפי מחוז היעד של העוזבים, מצביעה על התמונה הבאה:

א. בדרך כלל, היקף הניידות אל תוך ת"א-יפו וממנה גדל ככל שהמחוז קרוב יותר אליה מבחינה גיאוגרפית. לפיכך, ב-2006 30% מהמשתקעים באו ממחוז המרכז, ועוד כ-29% ממחוז תל-אביב. בקרב העוזבים, כ-36% עברו למחוז המרכז, וכ-41% למחוז תל-אביב.

ב. מאזן הניידות של ת"א-יפו הוא חיובי ביחס לכל המחוזות, פרט למחוז המרכז ומחוז תל-אביב איתם הוא שלילי (לוח 2.44). המשמעות היא שנכנסים הרבה יותר תושבים לתל-אביב-יפו מהמחוזות המרוחקים מאשר תושבים שיוצאים מתוך העיר אל ערי המחוזות הללו, בעוד שמהערים הסמוכות לתל-אביב-יפו (ערים במחוז תל-אביב ובמחוז המרכז),

כנסים פחות תושבים לעיר בהשוואה לתושבים שיוצאים מתל-אביב-יפו אל ערים שבמחוז תל-אביב ובמחוז המרכז.

כ-55% מהעוזבים את ת"א-יפו הם בגילים 25-44 וכ-60% מהמשתקעים בה הם בגיל זה (לוחות 2.41 ו-2.40). האפקט הכולל של הניידות בין יישובים פועל בכיוון של הצערתה המתונה של אוכלוסיית העיר, היות שהמאזן החיובי הגבוה ביותר ניתן למצוא בקרב אוכלוסיות הניידים בגילאי הבוגרים (15-24) ובגילאי הביניים (25-44). סה"כ המאזן בשתי קבוצות הוא חיובי ועומד על 3,466 תושבים לעומת שאר קבוצות הגיל שלגביהם המאזן הוא שלילי ועומד על 2,647- תושבים (לוח 2.39).

בניידות בין יישובים, ת"א-יפו "מפסידה" משפחות צעירות עם ילדים (ההסקה שמדובר במשפחות נובעת מההנחה שילדים אינם עוברים לבדם בין היישובים, אלא בליווי הוריהם): ב-2006, מאזן הניידות באוכלוסייה שגילה 0-14 היה שלילי ועמד על 2,145- תושבים. לעומת זאת, ת"א-יפו "מרוויחה" אוכלוסיית צעירים בגילים 15-24 שרובם הגדול רווקים ואוכלוסייה בגיל 25-44 - מאזן הניידות בקרב אוכלוסיות אלה עמד על 1,991 ו-1,475 תושבים, בהתאמה (לוח 2.39).

נתוני הניידות בעיר הכוללים את התנועה הבין-עירונית וזאת שבתוך העיר, מצביעים על כך שתנועת הניידות היא בעלת היקפים גדולים בין אם מדובר ביוצאים ובין אם מדובר בכנסים, בסך הכל אוכלוסיית הניידים מהווה כ-18% (67,368 איש) מכלל תושבי העיר בשנת 2006 (לוח 2.37). נתונים אלה מראים שאחוז ניכר מתושבי העיר הם ניידים, קרי העיר תל-אביב-יפו מאופיינת ע"י תהליכים של שינוי דמוגרפי מתמיד.

11. עולים חדשים

עם פתיחת שערי בריה"מ לשעבר בשנת 1989, חל גידול במספר העולים שפנו לת"א-יפו כיישוב מגורים ראשון בישראל: ב-1990 חלה עלייה תלולה במספר העולים החדשים המשתקעים בעיר ומספרם הגיע בשנה זו לשיא של כ-24,700 עולים. לאחר 1990 התחילה להירשם ירידה במספר העולים המשתקעים בעיר בכל שנה, ובצורה הדרגתית מספרם הצטמצם לכדי 1,286 עולים בשנת 2006 (לוח 2.51). סך כל העולים שעלו לישראל החל ב-1990 ומתגוררים בת"א-יפו עומד על 48,363 והם מהווים 12.6% מכלל האוכלוסייה בעיר בסוף 2006 (לוחות 2.52, 2.55).

בעבר הייתה אוכלוסיית העולים צעירה יותר בהשוואה לכלל אוכלוסיית העיר. ב-2003 מגמה זו השתנתה ומבנה הגילים של העולים בת"א-יפו הפך להיות דומה לזה של כלל האוכלוסייה בעיר, דבר הבא לידי ביטוי בחציון הגיל, שעמד בסוף 2003 על 34.2 בקרב העולים בהשוואה ל-34.0 בקרב כלל התושבים בעיר. ב-2004 הגיל החציוני של העולים היה 34.3 לעומת 33.9 בקרב כלל תושבי העיר. מגמה זו המשיכה גם בשנים הבאות ובשנת 2006 גיל העולים עמד על 34.9, לעומת הגיל החציוני של כלל תושבי העיר שעמד על 34.1. בהשוואה בין קבוצות הגיל השונות ניתן לראות פערים בין שתי האוכלוסיות: העולים מאופיינים בשיעורים גבוהים יותר, בהשוואה לכלל האוכלוסייה, בקבוצות הגיל 15-24, 25-44, ובשיעוריהם נמוכים יותר בהשוואה לכלל האוכלוסייה, בקבוצות הגיל הקיצוניות - הצעירה ביותר (0-14), והמבוגרת ביותר (+65).

בחינת התפלגות העולים לפי אזור המגורים בעיר (לוח 2.53) מצביעה על מגמה שלפיה שיעור גבוה מאוכלוסיית העולים התרכז ברבעים הדרומיים: ברובע 7 (יפו) - 19.7%, ברובע 8 (שפירא, סביבת התחנה המרכזית החדשה) - 15.3% וברובע 9 (מזרחית לאילון) - 28.9%. אחוז העולים מקרב כלל העולים בעיר בעבר הירקון ובצפון העיר הוא נמוך: ברבעים 1 ו-2 שיעורם עומד על 6.8% ועל 6.0%. ברובע 4, בצפון, אחוז העולים עומד על 5.4% וברובע 3 שיעורם הוא 8.7%.

בחינת התפלגות העולים בעיר (לוח 2.55) כאחוז מכלל התושבים, לפי רובע המגורים מצביעה על מגמה דומה למגמה שתוארה לעיל. כלומר, עולים מצויים באחוזים גדולים יותר ברבעים בדרום העיר, במיוחד רובע 8 (28.4%) ורובע 7 (20.2%), ובאחוזים נמוכים יותר ברבעים שבצפון העיר, ובמיוחד ברובע 2 (6.0%) ורובע 4 (6.1%).

במהלך שנת 2006, 3,534 עולים עזבו את ת"א-יפו ליישובים אחרים בישראל (חלקם הגיעו ישירות מחו"ל לת"א-יפו ושהו בה תקופה קצרה באורח זמני), ו-4,122 עברו לגור בת"א-יפו מיישובים אחרים בישראל (לוח 2.56). היקף הניידות של העולים גבוה במיוחד: שיעור המשתקעים והעוזבים ב-2006 ל-1,000 נפש באוכלוסיית העולים עומד על 73 עולים בקרב העוזבים וכ-85 עולים בקרב הנכנסים. לשם השוואה, הנתונים המקבילים לגבי הניידות הבין-עירונית ביחס לכל התושבים בעיר הם: כ-55 וכ-57, בהתאמה. נתון זה מלמד כי אכן העולים מהווים קבוצה ייחודית המאופיינת על-ידי ניעות פיזית בין-עירונית גבוהה. הפיזור הגיאוגרפי של יעדי העוזבים את העיר מראה כי העולים שעזבו את ת"א-יפו אינם מתרחקים יתר על המידה מתל-אביב-יפו והם נשארים במחוז תל-אביב בערים הסמוכות - כמחצית העולים שיצאו מת"א-יפו עברו לערים שכנות במחוז תל-אביב, במיוחד לערים הדרומיות לעיר תל-אביב-יפו, כגון בת-ים וחולון (כ-20% עזבו לטובת ערים אלה).